

relativně nejsnadněji konfrontovat oblast teorie a praxe. Mimo jiné i pro tyto důvody by bylo vhodné na vytvořenou tradici společného pořádání takových akcí navázat i v budoucnosti. Je však nutné brát v úvahu velký zájem o semináře tohoto typu a umožnit účast co největšímu počtu zájemců jak z příbuzných vědních disciplín, tak i zástupců praxe.

Hana Navarová

Mezinárodní seminář o inteligenci

V rámci dvoustranné spolupráce katedry marxisticko-leninské sociologie Vysoké školy politické ÚV KSČ a Institutu sociologie Akademie společenských věd ÚV SED, Berlín proběhl v Brně ve dnech 22. 5.–25. 5. 1989 seminář k problematice sociální reprodukce a rozvoje sociálních funkcí inteligence v socialistické společnosti. Tento, v pořadí třetí seminář, k jehož jednání byli přizváni i pracovníci dalších společensko-vědních ústavů, si kladl za cíl na základě teoreticko-empirického poznání přispět k objasnění sociální reprodukce inteligence v současném období rozvoje socialistické společnosti.

Jednání otevřel I. Hálek (VŠP ÚV KSČ, Praha) příspěvkem na téma *Postavení a funkce socialistické inteligence v období sociálních změn*. V návaznosti na jednání předchozích seminářů zdůraznil, že dělnická třída nemůže plnit roli univerzální vedoucí síly společnosti ve všech oblastech jejího života a že subjektem kontinuálních technologických přeměn je vědeckotechnická inteligence, která zastává vedoucí úlohu v rozvoji výrobních sil společnosti. V této souvislosti upozornil na nutnost diferencovanější analýzy vnitřní struktury inteligence s přihlédnutím k pluralitě zájmů jednotlivých vrstev inteligence.

Pojem „sociální reprodukce“ inteligence analyzovala R. Winzerová (ASV ÚV SED), která poukázala na to, že sociální reprodukce nemůže být redukována pouze na sociálně třídní aspekt. Otázkou sociální reprodukce vysokoškolského studentstva se zabýval G. Bahtke (ASV ÚV SED). Prezentoval výsledky empirického výzkumu se snahou propojit zkoumání sociální struktury s otázkami osobnosti. Při této příležitosti upozornil na některé problémy určování sociálního původu. H. Höschel (ASV ÚV SED) ve svém vystoupení zdůraznil, že reprodukce inteligence je rozhodujícím faktorem sociálních vztahů, přičemž důraz kladl na rozvoj vědeckotechnické inteligence. Uvedl, že i v NDR jsou vyčerpány zdroje extenzivního rozvoje sociálně třídní struktury a že další růst inteligence je možný jen jako růst kvalitativní.

Ekonomický přístup v současné marxistické sociologii inteligence kritizoval M. Thomas (ASV ÚV SED). Hovořil o nutné vícedimenzionalitě při zkoumání inteligence a upozornil na skutečnost, že některé oblasti této problematiky byly lépe rozpracovány na půdě nemarxistické teorie. Ve svém vystoupení položil otázku: nakolik inteligence plní své specifické funkce. Na tento problém navázal D. Lužný (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha), který se zabýval některými souvislostmi intelektuálního mesianismu a mocenských aspirací inteligence.

Příspěvkem o *administrativní práci inteligence* poukázal J. Košta (Ústav filozofie a sociologie SAV, Bratislava) na některé důsledky realizace modelu byrokratické společnosti v ČSSR. Na empirickém materiálu analyzoval souvislost identifikace s prací, prestiže práce s mírou vykonávání administrativní práce inteligencí. Jasně se prokázala jak neúspěšnost boje proti byrokracii prostřednictvím byrokratických metod, tak skutečnost, že i inteligence je do značné míry zasažena administrativní prací.

Nutnost generační analýzy ve výzkumu inteligence nastínil A. Kabátek (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha), který se zabýval otázkou mládeže a vědeckotechnických inovací. Zamýšlel se nad inovační pasivitou mládeže, která souvisí s pocitem odcizení a nedostatečné seberealizace v procesu práce, v důsledku čehož se inovační potenciál mladé inteligence uplatňuje mimo sféru práce, a to převážně ve volnočasových aktivitách.

U. Markus (ASV ÚV SED) referoval o nezbytnosti větší *diferenciace v odměňování*. Na výsledcích výzkumů provedených v podnicích s flexibilní automatizací prokázal některé důsledky nivelizace, například větší atraktivnost životní dráhy dělníka před dráhou inženýra. J. Herzmann (Ústav pro výzkum veřejného mínění při FSÚ, Praha) ve svém příspěvku ukázal, do jaké míry se *nesprávné odměňování* odráží v názorech inteligence. Při této příležitosti upozornil na skutečnost, že pojem inteligence doposud nebyl uspokojivě operacionalizován. Některé poznatky o *materiálních podmínkách života inteligence* uvedl ve svém vystoupení M. Tuček (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha). Na výsledcích

empirického šetření demonstroval složitost problematiky sociální nivelizace a nutnost další analýzy zdrojů sociálních nerovností. Na tuto problematiku navázala T. Bogomolová (Institut ekonomiky Novosibiřské pobočky Akademie věd SSSR), která zúčastněně informovala o některých výsledcích výzkumů *materiálních podmínek života na západní Sibiři*.

M. Reissová (Ústav filozofie a sociologie SAV, Bratislava) na problematice volného času inteligence poukázala na některé souvislosti sociální nerovnosti ve sféře volného času. Ve vztahu k problému postavení žen ve vědeckotechnickém výzkumu a jeho biologických a sociálních determinant otevřela I. Müller-Hartmannová (ASV ÚV SED) otázku *sociální nerovnosti v oblasti vědy samotné*.

Z jednotlivých příspěvků i z diskuse vyplynulo, že v průběhu vývoje socialistické společnosti došlo ke kumulaci některých neřešených problémů, které se přímo dotýkají sociální kategorie inteligence. Nejen že byl přijat hrubý a dnes málo vyhovující model dvou tříd a jedné vrstvy, ale byla také snížena sociální prestiž intelektuálních povolání. To se samozřejmě odrazilo jak v životních podmínkách inteligence a ve zpochybnění některých jejích sociálních funkcí, tak například v sociologické teorii, v níž doposud chybí uspokojivé pojetí inteligence vybudované na marxistických základech. O zanedbání některých důležitých otázek sociální struktury hovořil v diskusi F. Zich (VSP ÚV KSC, Praha), který upozornil na fakt, že se z centra pozornosti našich sociologů vytratil *problém vertikální diferenciací a problémy sociálních rozdílů*. Dále uvedl, že před socialismem stojí velký úkol znovu řešit vztah racionality a humanity.

Z průběhu jednání zřetelně vyplynula nutnost otevření problémů sociální rovnosti a nerovnosti, sociálních rozdílů (a to i přes různé teoretické přístupy k tomuto problému), nezbytnost zachycení komplexnosti sociálních podmínek života inteligence, nutnost precizace pojetí sociální struktury i požadavek nového vymezení inteligence. Vedle empirických výzkumů inteligence je nezbytné znovu řešit teoretické otázky, například problematiku sociálních funkcí a role inteligence a s tím související problém společenské zodpovědnosti inteligence.

Při řešení těchto problémů se vědci neobejdou bez vzájemné komparace výsledků své práce, a proto jsou taková setkání nejen prospěšná, ale i nutná.

Dušan Lužný

Zahájení prvního běhu postgraduálního studia na katedře sociologie filozofické fakulty UK

Ve školním roce 1990/91 zahajuje katedra sociologie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze první běh kursu postgraduálního studia. Tento kurs bude mít inovační charakter a bude zaměřen na doplnění a inovaci poznatků u těch absolventů, kteří absolvovali před pěti a více lety.

Kurs bude dvouletý a bude probíhat formou jednotýdenních soustředění za semestr. Po každém soustředění (semestru) se budou konat dílčí zkoušky. Postgraduální kurs bude ukončen závěrečnou zkouškou.

Přijetí do kursu je podmíněno souhlasem zaměstnavatele, který se zaváže, že uchazečům uhradí náklady spojené s jeho absolvováním. Poplatek se bude platit složenkou jednorázově, bezprostředně po přijetí uchazeče do kursu, a to ve výši cca 5.000,- Kčs (přesná výše poplatku závisí na počtu přijatých absolventů).

Zájemci o toto studium se mohou písemně přihlásit na adresu :

katedra sociologie
FF UK Praha
Celetná 20
Praha 1 (116 36)